

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
психології і соціології
Протокол № 1 від 26.08.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи
Саріна НЕМАШКАЛО

МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	<i>С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини</i>
Спеціальність	<i>С4 Психологія</i>
Освітній рівень	<i>другий (магістерський)</i>
Освітня програма	<i>Психологія</i>

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Розробник(и):
д. психол. н.,
професор

Наталя АФАНАСЬЄВА

Завідувачка кафедри
Психології і соціології

Жанна БОГДАН

Гарант програми

Наталя АФАНАСЬЄВА

Харків
2025

ВСТУП

Актуальність навчальної дисципліни, її необхідність та роль у підготовці фахівців обумовлені потребами соціального середовища, запитами практики.

Метою навчальної дисципліни «Методологія соціально-психологічного тренінгу» є формування професійно-орієнтованих знань, умінь та навичок створення та використання програм соціально-психологічного тренінгу.

Завданнями навчальної дисципліни є: надати здобувачам вищої освіти знання, які дають їм можливість використовувати різноманітні тренінгові програми; розширити та поглибити теоретичні знання здобувачів вищої освіти стосовно технік та прийомів психологічних тренінгів; сформувати у здобувачів вищої освіти навички та вміння створення авторських тренінгових програм.

Предметом навчальної дисципліни є тренінгові технології та їх застосування у практиці.

Об'єкт навчальної дисципліни є практична діяльність психолога.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН 4	ЗК3, ЗК4, ЗК6, ЗК7, СК8, СК9
РН 5	ЗК4, ЗК6, ЗК7, ЗК8, СК2, СК6, СК8, СК9, СК12
РН 11	ЗК3, СК4, СК8, СК9, СК12
РН 12	ЗК3, ЗК4, ЗК8, СК1, СК4, СК9, СК11
РН 13	ЗК3, ЗК4, ЗК8, СК4, СК9, СК11

РН4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

РН5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

РН11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

РН12. Розробляти технології психологічного супроводу особистості, організацій, індивідуального та групового консультування, навчання.

РН 13. Пропонувати власні способи вирішення психологічних завдань і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК11. Здатність самостійно обирати або професійно розробляти та етично застосовувати оптимальні методи та програми психологічного втручання для розв'язання складних питань.

СК12. Здатність до особистісного та професійного зростання.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Предмет, проблеми та методи соціально-психологічного тренінгу.*

Тема 1. Загальні основи та характеристика психологічного тренінгу, як виду активного соціально-психологічного навчання

1.1. Психологічний тренінг як форма активного навчання. Історичні етапи становлення групових форм психологічної роботи як основа сучасних моделей психологічних інтервенцій. Аналіз розвитку теорії та практики групової роботи в контексті адаптації методів до сучасних соціальних викликів.

1.2. Соціально-психологічний тренінг: характеристика, форми, типологія. Класифікація тренінгів за цільовим спрямуванням (інструментальні, особистісні) та формами проведення — як підґрунтя для самостійної розробки тренінгових програм. Підходи до оцінювання ефективності тренінгів.

1.3. Цілі та завдання тренінгу на сучасному етапі розвитку суспільства. Формування компонентів компетентного спілкування як стратегічної мети соціально-психологічного впливу. Аналіз можливостей інтерактивного навчання для психологічного розвитку дорослої особистості.

Тема 2. Визначення тренінгу, класифікація видів тренінгу

2.1. Методологічні засади соціально-психологічного тренінгу. Аналіз переваг і обмежень групової роботи як контексту для реалізації психологічних інтервенцій. Теоретичні підходи до побудови тренінгового впливу з урахуванням специфіки цільової аудиторії. Розробка основ прогнозу ефективності групової динаміки.

2.2. Принципи комплектації тренінгових груп. Формування складу групи відповідно до мети тренінгу — як приклад адаптації методів до конкретних ситуацій. Психологічні, соціальні та етичні обмеження участі у тренінгу — як чинники, що впливають на ефективність і безпеку. Обґрунтування рішень щодо групової взаємодії.

2.3. Використання тренінгових технологій в організаційному середовищі. Проектування програм розвитку організацій, команд, комунікативних навичок, профілактики конфліктів тощо. Принципи адаптації тренінгових

програм до потреб конкретної організації. Прогнозування змін в організаційній динаміці під впливом тренінгу.

Тема 3. Вимоги до умов проведення різних видів тренінгу

3.1. Організація тренінгового простору. Аналіз вимог до приміщення, технічного оснащення та логістики проведення тренінгу в контексті психологічної безпеки та ефективності навчання. Застосування фліпчартів, відео- та аудіозасобів як частина технологічного супроводу психологічної інтервенції. Розробка графіку тренінгових зустрічей з урахуванням особливостей запиту, аудиторії та цілей програми.

3.2. Оптимізація тривалості тренінгу. Планування тривалості тренінгу відповідно до методологічних засад програми: короткочасні, середньострокові, пролонговані тренінги, тренінги-марафони.

3.3. Вибір формату ведення тренінгу. Порівняльний аналіз одноосібного ведення тренінгу та ко-тренерства з акцентом на ефективність, безпечність і динаміку групового процесу. Визначення переваг/обмежень ко-тренерських пар із різним фаховим досвідом, статтю, віком, теоретичними орієнтаціями — як основа адаптації під конкретну аудиторію. Прийняття рішень щодо організаційного складу тренерської команди.

Тема 4. Особливості ко-тренерства в соціально-психологічному тренінгу

4.1. Принципи формування тренерських пар. Методологічні засади добору ко-тренерів відповідно до цілей, змісту та складності тренінгової програми. Переваги й обмеження командної форми ведення тренінгу. Структурування ролей і відповідальності між тренерами — як приклад розробки адаптивної психологічної технології. Прогнозування впливу тренерської взаємодії на групову динаміку.

4.2. Особистісно-професійні вимоги до ко-тренера. Оцінка компетенцій та стилів ведення тренінгу для ефективної взаємодії у парі. Вибір моделі співпраці: основний тренер — асистент, чергування, парне ведення — як частина обґрунтованого прийняття професійного рішення. Моделювання потенційних складнощів і способів їх подолання.

4.3. Рольові позиції та стилі ко-тренерської взаємодії. Дослідження стилів лідерства й координації в тренерській парі. Синхронізація дій та емоційної присутності двох тренерів як чинник впливу на ефективність тренінгу. Аналіз ко-тренерства як простору для професійного розвитку, взаємного навчання та формування унікального стилю.

Тема 5. Оцінювання ефективності групової роботи тренером та членами групи

5.1. Критерії ефективності психологічного тренінгу. Розробка системи загальних та спеціалізованих критеріїв для оцінки результативності тренінгових програм. Визначення показників короткотермінового та відтермінованого впливу психологічного тренінгу. Застосування валідних методик та інструментів з урахуванням цілей і контексту тренінгу.

5.2. Джерела та методи оцінювання тренінгового процесу. Збір, інтерпретація та інтеграція даних самооцінки учасників тренінгу. Рефлексивний аналіз власної тренерської діяльності як засіб підвищення

професійної майстерності. Співпраця з іншими фахівцями в процесі експертного оцінювання ефективності тренінгового впливу. Прийняття обґрунтованих рішень щодо вдосконалення програми.

Тема 6. Організація групового процесу у тренінгу

6.1. Роль психолога-тренера у фасилітації групового процесу. Формування оптимального стилю взаємодії з групою як елементу ефективної психологічної інтервенції. Визначення міри впливу тренера, що базується на прогнозі реакцій та потреб учасників. Поведінкові принципи ведення групи як основа адаптивної роботи в умовах змінної динаміки.

6.2. Базові принципи роботи з тренінговою групою. Застосування принципів когнітивної поведінки тренера, рефлексивного впливу, підтримки спонтанності, орієнтації на успіх і підведення підсумків — як інструментів ефективного тренінгового супроводу. Принцип індивідуалізації як основа прийняття рішень у процесі тренінгу.

6.3. Динаміка групової взаємодії. Фази розвитку тренінгової групи, ознаки змін групової атмосфери та реакції учасників. Робота з психологічними бар'єрами та сприяння розкриттю потенціалу групи через нормування взаємодії. Адаптація підходів до особливостей групового процесу.

Тема 7. Роль психолога-тренера в організації групового процесу

7.1. Методологічна позиція тренера як чинник впливу на групову динаміку. Вибір і реалізація методологічного підходу у тренінгу — як інструмент проєктування ефективної психологічної інтервенції. Визначення етапів розвитку групи та особливостей формування групової структури — як передумова професійного прогнозування динаміки. Стратегії подолання труднощів у роботі з групою — приклади адаптації методів до конкретного контексту.

7.2. Стили ведення тренінгу та функціональні ролі тренера. Визначення стилів ведення тренінгу відповідно до мети, типу групи та фази її розвитку. Ролі, спрямовані на досягнення завдань (структурування, спрямування, організація) та надання емоційної підтримки — як прояв професійної гнучкості й рефлексивності.

7.3. Психологічна взаємодія тренера з групою. Моделювання ефективної тренерської поведінки через реалізацію ролей експерта, каталізатора, зразка та координатора. Аналіз функцій ведучого на різних етапах формування групової структури — як інструмент прогнозування та підвищення ефективності.

Змістовий модуль 2 Практикум з соціально-психологічного тренінгу

Тема 8. Загальні принципи роботи з групою, динаміка групового процесу

8.1. Обмеження участі у психологічному тренінгу. Аналіз об'єктивних (кількісних, вікових, когнітивних) та суб'єктивних (емоційних, соціальних, психологічних) обмежень участі у тренінгах як етап попереднього прогнозу можливостей групового процесу. Добір груп за принципом гомогенності/гетерогенності — як приклад адаптації під цілі, зміст і форму програми. Розробка критеріїв допуску/відмови — як частина професійного супроводу.

8.2. *Характеристика психотерапевтичних груп у порівнянні з тренінговими.* Аналіз відмінностей цілей, структури, динаміки й функцій у психотерапевтичних та тренінгових групах. Розуміння етапів розвитку психотерапевтичної групи та їх впливу на планування психологічного супроводу. Вибір форми групової роботи відповідно до запиту клієнта — як прояв професійної рефлексії та прийняття рішень.

Тема 9. Етапи розвитку групи, правила закінчення групового процесу

9.1. Поетапність групової динаміки та роль зворотного зв'язку в тренінгу.

Аналіз впливу етапів розвитку групи на вибір технік, способів взаємодії та інтервенцій. Розробка системи зворотного зв'язку — як засобу оцінювання ефективності впливу. Формування тренерської рефлексії як інструменту прогнозування розвитку групи та прийняття обґрунтованих рішень.

9.2. *Опір як етап і ресурс групового процесу.* Виявлення форм опору на рівні особистості, підгруп і всієї групи — як об'єкт професійного прогнозу. Використання стратегій конфронтації, обговорення, інтервенцій — як адаптації впливу до динаміки групи. Розробка професійного стилю поведінки в ситуації опору.

9.3. *Завершення тренінгової роботи.* Розуміння психологічних закономірностей завершення групового процесу (ефект незавершеної дії, феномен розставання, інтеграція здобутого досвіду) — як частина проєктування ефективного завершального модуля. Добір вправ, методів опрацювання результатів, форм фідбеку (анкета, коло, письмова рефлексія) — як приклад прийняття професійних рішень.

Тема 10. Принципи комплектації програм соціально-психологічного тренінгу

10.1. Структурно-організаційні принципи створення тренінгової програми.

Формулювання мети, завдань, очікуваних результатів, тривалості, складу учасників — як основа прогнозування ефективності програми. Побудова логіки програми: визначення етапів, функцій кожного етапу та його цілей. Розробка назви програми з урахуванням психологічного запиту, маркетингу й цільової аудиторії.

10.2. *Типологія тренінгових програм за цільовим спрямуванням.* Програми для розвитку комунікативної компетентності, особистісного зростання, професійної ефективності — як приклади адаптації під конкретну сферу діяльності. Аналіз переваг і обмежень різних форматів програм — як основа для прийняття обґрунтованого рішення при створенні власного продукту.

10.3. *Технологія розробки змісту тренінгової програми.* Вибір підходу: самостійна розробка, використання готових методик, комбінований варіант. Підбір методів психологічного впливу, способів подачі теоретичного матеріалу, визначення форми подання та закріплення знань. Формування змістовного «банку» інструментів: вправи, кейси, ігри, психогімнастика, релаксація — як частина авторської технології.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Завдання 1. Загальні основи та характеристика психологічного тренінгу, як виду активного соціально-психологічного навчання.	Вивчення та обговорення питань: 1.1. Психологічний тренінг як форма активного навчання. 1.2. Соціально-психологічний тренінг: характеристика, форми, типологія. 1.3. Цілі та завдання тренінгу на сучасному етапі розвитку суспільства.
Завдання 2. Визначення тренінгу, класифікація видів тренінгу.	Вивчення та обговорення питань: 2.1. Методологічні засади СПТ. 2.2 Принципи комплектації тренінгових груп. 2.3. Використання тренінгових технологій в організаційному середовищі.
Завдання 3. Вимоги до умов проведення різних видів тренінгу.	Вивчення та обговорення питань: 3.1. Організація тренінгового простору. 3.2. Оптимізація тривалості тренінгу. 3.3. Вибір формату ведення тренінгу.
Завдання 4. Особливості ко-тренерства.	Вивчення та обговорення питань: 4.1. Принципи формування тренерських пар. 4.2. Особистісно-професійні вимоги до ко-тренера. 4.3. Рольові позиції та стилі ко-тренерської взаємодії.
Завдання 5. Оцінювання ефективності групової роботи тренером та членами групи.	Вивчення та обговорення питань: 5.1. Критерії ефективності психологічного тренінгу. 5.2. Джерела та методи оцінювання тренінгового процесу.
Завдання 6. Організація групового процесу у тренінгу.	Вивчення та обговорення питань: 6.1. Роль психолога-тренера у фасилітації групового процесу. 6.2. Базові принципи роботи з тренінговою групою. 6.3. Динаміка групової взаємодії.
Завдання 7. Роль психолога-тренера в організації групового процесу	Вивчення та обговорення питань: 7.1. Методологічна позиція тренера як чинник впливу на групову динаміку. 7.2. Стилi ведення тренінгу та функціональні ролі тренера. 7.3. Психологічна взаємодія тренера з групою.
Завдання 8. Загальні принципи роботи з групою, динаміка групового процесу.	Вивчення та обговорення питань: 8.1. Обмеження участі у психологічному тренінгу. 8.2. Характеристика психотерапевтичних груп у порівнянні з тренінговими.
Завдання 9. Етапи розвитку групи, правила закінчення групового процесу.	Вивчення та обговорення питань: 9.1. Поетапність групової динаміки та роль зворотного зв'язку в тренінгу. 9.2. Опір як етап і ресурс групового процесу. 9.3. Завершення групової роботи.
Завдання 10. Принципи комплектації програм тренінгу.	Вивчення та обговорення питань: 10.1. Структурно-організаційні принципи створення тренінгової програми. 10.2. Типологія тренінгових програм за цільовим спрямуванням. 10.3. Технологія розробки змісту тренінгової програми.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблица 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Завдання 1. Загальні основи та характеристика психологічного тренінгу, як	Вивчення матеріалу за питаннями: 1.1. Психологічний тренінг як форма активного навчання. 1.2. Соціально-психологічний тренінг: характеристика, форми,

виду активного соціально-психологічного навчання.	типологія. 1.3. Цілі та завдання тренінгу на сучасному етапі розвитку суспільства.
Завдання 2. Визначення тренінгу, класифікація видів тренінгу.	Вивчення матеріалу за питаннями: 2.1. Методологічні засади СПТ. 2.2 Принципи комплектації тренінгових груп. 2.3. Використання тренінгових технологій в організаційному середовищі.
Завдання 3. Вимоги до умов проведення різних видів тренінгу.	Вивчення матеріалу за питаннями: 3.1. Організація тренінгового простору. 3.2. Оптимізація тривалості тренінгу. 3.3. Вибір формату ведення тренінгу.
Завдання 4. Особливості ко-тренера.	Вивчення матеріалу за питаннями: 4.1. Принципи формування тренерських пар. 4.2. Особистісно-професійні вимоги до ко-тренера. 4.3. Рольові позиції та стилі ко-тренерської взаємодії.
Завдання 5. Оцінювання ефективності групової роботи тренером та членами групи.	Вивчення матеріалу за питаннями: 5.1. Критерії ефективності психологічного тренінгу. 5.2. Джерела та методи оцінювання тренінгового процесу.
Завдання 6. Організація групового процесу у тренінгу.	Вивчення матеріалу за питаннями: 6.1. Роль психолога-тренера у фасилітації групового процесу. 6.2. Базові принципи роботи з тренінговою групою. 6.3. Динаміка групової взаємодії.
Завдання 7. Роль психолога-тренера в організації групового процесу	Вивчення матеріалу за питаннями: 7.1. Методологічна позиція тренера як чинник впливу на групову динаміку. 7.2. Стилi ведення тренінгу та функціональні ролі тренера. 7.3. Психологічна взаємодія тренера з групою.
Завдання 8. Загальні принципи роботи з групою, динаміка групового процесу.	Вивчення матеріалу за питаннями: 8.1. Обмеження участі у психологічному тренінгу. 8.2. Характеристика психотерапевтичних груп у порівнянні з тренінговими.
Завдання 9. Етапи розвитку групи, правила закінчення групового процесу.	Вивчення матеріалу за питаннями: 9.1. Поетапність групової динаміки та роль зворотного зв'язку в тренінгу. 9.2. Опір як етап і ресурс групового процесу. 9.3. Завершення групової роботи.
Завдання 10. Принципи комплектації програм тренінгу.	Вивчення матеріалу за питаннями: 10.1. Структурно-організаційні принципи створення тренінгової програми. 10.2. Типологія тренінгових програм за цільовим спрямуванням. 10.3. Технологія розробки змісту тренінгової програми.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як: інформаційна лекція (Тема 4, 5, 6), проблемна лекція (Тема 1, 2, 3), лекція-провокація (7), практична робота (Тема 4, 5, 6), творче завдання (Тема 1), ділова гра (Тема 2), кейс-метод (Тема 8-10).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

формою семестрового контролю є залік: максимальна сума за дисципліною в цілому – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі заліку за накопиченою сумою балів за всі завдання, які повинен виконати здобувач.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи.

Поточний контроль: творче завдання (15 балів), письмова контрольна робота (5 балів), компетентнісно-орієнтовані завдання за темами (40 балів), ділова гра (15 балів), практична робота (25 балів).

Семестровий контроль зараховується в разі, якщо здобувач отримав за залік від 60 балів.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Methodology and Organization of Scientific Research [Electronic resource] : textbook / T. Lepeyko, O. Pushkar ; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2024. 753 p. : il. <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35766>

2. Зливков В. Л., Лукомська С. О. Сучасні тренінгові технології розвитку особистості в освіті. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 184 с.

3. Карамушка Л. М. Психологічні тренінги для підготовки менеджерів та персоналу освітніх організацій (реалізація технологічного підходу): навч. посібник. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2022. 144 с.

Додаткова

4. Афанасьєва Н. Є., Шевчук І. І. Тренінг як засіб формування саморегуляційних умінь у майбутніх психологів. The 15th International scientific and practical conference “Distance education as the main problem of young people” (December 26-29, 2023) Madrid, Spain. International Science Group. 9 2023. 345 p. С. 261-267. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/56932/1/Панов.pdf>

5. Bogdan Zh. Psychology of Soft Skills of the Future Specialist [Electronic resource] : monograph Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2025. 214 p. : il. <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36011>
6. Богдан Ж., Романовська О. Стресостійкість здобувачів вищої освіти в умовах війни. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі: колективна монографія / за загальною науковою редакцією проф. О. О. Резван. Харків: Вид. Іванченка І. С., 2024. С. 212-238. <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32099>
7. Богдан Ж. Програма розвитку комунікативних soft skills майбутніх фахівців. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2024. Вип. 72. С. 159-175. <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35994>
8. Богдан Ж., Колісник М. Комунікативні гнучкі навички фахівця соціономічного профілю. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2024. Вип. 70. С. 66-78. <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35992>
9. Лефтеров В. О., Форманюк Ю. В., Третьякова Т. М. Теорія і практика психологічного тренінгу: методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів. Одеса: Фенікс, 2021. – 44 с.
10. Ділове спілкування: навчально-методичний комплекс дисципліни: навч. посіб. Укл.: О.І. Боковець. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 62 с.
11. Курова А. В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2020. 79 с.
12. Сурякова М. В., Панфілова Г. Б., Скляньська О. В. Соціальна психологія (з основами соціально-психологічного тренінгу): навч. посібник. Дніпро: Середняк Т. К., 2021. 150 с.

Інформаційні ресурси

13. Психологічна платформа «Всеосвіта»: Курси, вебінари, статті та матеріали для психологів та педагогів. Сайт: <https://vseosvita.ua>